

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากวรรณกรรมพื้นบ้าน
THE DEVELOPMENT OF CREATIVE TOURISM ACTIVITY BASED
ON A FOLK LITERATURE

อภิศักดิ์ คุกระสังข์

Apisak Koograsang

สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Tourism and Hotel Program, Faculty of Management Sciences, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand*

Apisak2012@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของวรรณกรรมพื้นบ้าน (นิทานปลาบู่ทอง) 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากวรรณกรรมพื้นบ้าน และ 3) เพื่อจัดกิจกรรมและประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วรรณกรรมพื้นบ้าน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล คือ นักวิชาการ 2 คน ประชาชนชาวบ้าน 2 คน สมาชิกกลุ่มองค์กรวัฒนธรรมและคนไทย 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบประเมินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนาในเรื่องของความถี่

ผลของการวิจัย พบว่า 1) วรรณกรรมพื้นบ้านปลาบู่ทองมี 29 แหล่งข้อมูล จัดเป็น 6 ประเภท คือ หนังสือ 9 เล่ม เว็บไซต์ 6 แห่ง ภาพยนตร์ 4 เรื่อง บทละครโทรทัศน์ 3 ตอน งานวิจัย 3 เรื่อง และยูทูบ 4 เรื่อง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รู้จักนิทานพื้นบ้านปลาบู่ทองเป็นอย่างดี โดยสอนให้รู้จักในเรื่องความมีคุณธรรม จริยธรรมและความกตัญญู 2) กิจกรรมสามารถจัดได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแต่งตัวเหมือนตัวละครในเรื่องปลาบู่ทอง การสอนการแสดงและการทำของที่ระลึก กลุ่มที่ 2 คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำอาหารและเครื่องดื่มม้อคเทล การระบายสีรูปปั้นดินเผาปลาบู่ทอง และกลุ่มที่ 3 คือ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 1 วันในสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับนิทานปลาบู่ทอง และ 3) การประเมินผลของกิจกรรม พบว่า อยู่ในระดับที่พอใจในทุกกิจกรรม เช่น การแต่งตัว

เหมือนกับตัวละคร การทำอาหารและเครื่องดื่มมีอคเทล การระบายสีรูปปั้นดินเผาปลาบู่ทอง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 1 วัน ในสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับนิทานปลาบู่ทอง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ปลาบู่ทอง วรรณกรรมพื้นบ้าน กิจกรรม

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study and analyze the content from folk literature (The Golden Goby or Pla Boo Thong), 2) develop creative tourism activities from folk literature, and 3) provide and evaluate creative tourism activities. The research methodology included qualitative and quantitative analysis. The instrument employed for collecting qualitative data was in-depth interviews and focus group. The data were collected from two academic people, two scholars, a member from cultural organization, and thirty-four Thais people. The research tools were in-depth interview form and the evaluation of creative tourism activities development form. The data were analyzed by using content analysis. For quantitative analysis, the data analyzed by using descriptive statistics, frequency.

The research findings were follows; 1) There were twenty-nine information sources which are classified into six categories: nine books, six websites, four movies, three television dramas, three researches, and four stories on Youtube. Most of key informants were quite well-known folk literature (the golden goby or Pla Boo Thong) which was taught on the merit and gratitude. 2) There were three group activities. The first group activities were about dressed up like the Golden Goby, teaching acting and handmade souvenir. The second group activities were Thai food cooking, The painting on golden goby sculpture. The last group activities were a day trip to a place related to the Golden Goby. 3) The evaluation on the creative tourism activity development was on satisfied level in all aspects: dressed up Goby, cooking, and The painting on golden goby sculpture and a day trip to a place related to the Golden Goby.

Keywords: creative tourism, golden goby, folk literature, activity

บทนำ

การนำแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มาเพื่อพัฒนาประเทศด้านการท่องเที่ยว ที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) เป็นแนวทางการพัฒนาในการปรับโครงสร้างภาคบริการ ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน และเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสมดุลและความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว มีการพัฒนายกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพ และเพียงพอ ตลอดจนทั้งมีการบูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งสาขาการผลิตและบริการอื่น ๆ (Office of the National Economic and Social Development Board; NESDB, 2011)

แนวคิดการพัฒนามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จำเป็นจะต้องมีต้นทุนทางวัฒนธรรมเดิม ซึ่งเมื่อพัฒนาแล้วจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นการช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยด้วยการท่องเที่ยว

อีกทางหนึ่งด้วย และการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมผ่านความคิดเชิงสร้างสรรค์ เป็นแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ยั่งยืนสำหรับวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็งในระดับน้อย ซึ่งจะก่อเกิดนวัตกรรมเชิงวัฒนธรรมในระดับสูงได้ (UNESCO, 2006) ด้วยแนวคิดนี้ที่นับว่าตรงกับ ความสนใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ในยุคนี้ที่มีความสนใจท่องเที่ยวเมืองไทย และมีเป้าหมายอันดับแรกเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ ยังเป็นการสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ชิมช้อบอย่างลึกซึ้งกับมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นการสืบสานวัฒนธรรมไทยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของวรรณกรรมพื้นฐาน (นิทานปลาบู่ทอง)
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากวรรณกรรมพื้นฐาน
3. เพื่อจัดกิจกรรมและประเมินผล การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วรรณกรรมพื้นฐาน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวต่อยอดด้วยความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมูลค่าแก่แหล่งท่องเที่ยว
2. เป็นการสืบสานมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยให้มีความคงอยู่สืบไป

ขอบเขตของการวิจัย

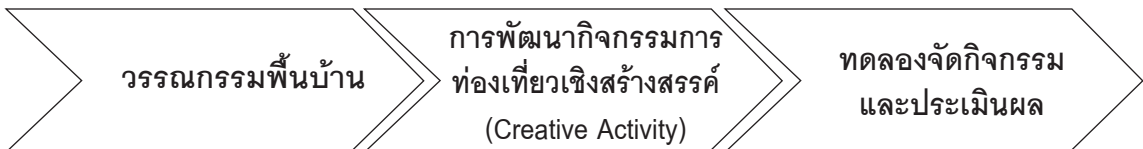
การศึกษาในครั้งนี้มีขอบเขตในการศึกษาดังนี้ ขอบเขตการศึกษาของมรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแห่งชาติโดยกระทรวงวัฒนธรรมในสาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน สาขานิทานพื้นบ้าน เรื่อง นิทานปลาบู่ทอง (Ministry of Culture, 2013)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักการวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก กลวิธีการแต่ง การใช้ภาษา

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มอบโอกาสให้ผู้เยี่ยมชมเยือนได้พัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ด้วยการมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

● นิทานพื้นบ้านปลาบู่ทอง

● นักวิจัย + ผู้เชี่ยวชาญ+ ผู้ที่เกี่ยวข้อง

● นักท่องเที่ยว

● พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วรรณกรรมพื้นบ้าน-นิทานปลาบู่ทอง

● ร่วมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์- การอบรมเชิงปฏิบัติการ- ผู้เชี่ยวชาญ

● ประเมินผลการจัดกิจกรรม

หลักการวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่น
โครงเรื่อง (plot)
ตัวละคร (characters)
ฉาก (setting)
กลวิธีการแต่ง (technique)
การใช้ภาษา (language)

ทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
(Raymond, 2010b)

1. แนวคิดการวางแผนและนำเที่ยว
2. การประเมินผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

คุณลักษณะตามแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้เยี่ยมชมเยื่อนั้น เข้าร่วม (Richards & Raymond, 2000)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีสองข้อที่เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานของรูปแบบการท่องเที่ยวนี้ ได้แก่ การใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยว และเป็นฉากหลังสำหรับการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและเป็นของแท้ ที่ถ่ายทอดโดยเจ้าของ เพื่อให้เกิดประสบการณ์จากการร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีเกณฑ์ของกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสบการณ์ มีสี่ประเภท ดังนี้ การเรียนรู้ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ การชิมได้จากการประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานศิลปะ การเห็นจากรายการนำเที่ยว และการซื้อของจากหน้าร้านหรือร้านค้า (Richards, 2010)

การวางแผนการจัดรายการนำเที่ยว หมายถึง การจัดรายการนำเที่ยว หรือการจัดรวมผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการนักท่องเที่ยว (Pimonsompong, 2005)

การวางแผนการจัดท่องเที่ยว มีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ก่อนการเดินทางท่องเที่ยว การติดต่อสื่อสาร การวางแผนกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การเขียนรายการนำเที่ยว การวางแผนกำหนดสถานที่นำชม การวางแผนกำหนดวันเดินทาง การประสานการใช้บริการธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ การคิดราคาต้นทุนรายการนำเที่ยว การวางแผนการส่งเสริมการตลาด ขั้นที่ 2 ระหว่างการท่องเที่ยว มีการบริการนักท่องเที่ยว

การนำนักท่องเที่ยวตามรายการนำเที่ยว และ ขั้นที่ 3 หลังจากการท่องเที่ยว มีการประเมินผล การจัดกิจกรรมที่ได้ข้อมูลจากนักท่องเที่ยว รายงานยอดการใช้จ่าย (Piyapimonsit, 2001)

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้มีการดำเนินการใน 3 ส่วน ได้แก่ 1) ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของวรรณกรรมพื้นฐาน (นิทานปลาบู่ทอง) 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากวรรณกรรมพื้นฐาน 3) เพื่อจัดกิจกรรมและประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ วรรณกรรมพื้นฐาน ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมวิจัยโดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล จาก 1) การศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นวรรณกรรมพื้นฐาน ปลาบู่ทอง จำนวน 29 แหล่งข้อมูล 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบประเมินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 38 คน เป็นนักวิชาการ 2 คน ประชาชนชาวบ้าน 2 คน สมาชิกกลุ่มองค์กร วัฒนธรรมและคนไทย 34 คน และ 3) การสนทนากลุ่ม ตัวแทนกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการ มัคคุเทศก์ ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว นักพัฒนาการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว นักศึกษา

การทดลองจัดกิจกรรม ซึ่งจัดให้ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจและประเมินผล ความพึงพอใจ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้าน นิทานปลาบู่ทอง โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1 ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของวรรณกรรมพื้นบ้าน (นิทานปลาบู่ทอง)

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลเรื่องปลาบู่ทองจากการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นแหล่งทุติยภูมิ ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลประเภทต่าง ๆ พบว่า ประเภทของแหล่งข้อมูลเรื่องปลาบู่ทองประกอบด้วยหนังสือจำนวน 9 เล่ม เว็บไซต์จำนวน 6 แห่ง ภาพยนตร์จำนวน 4 ครั้ง บทละครโทรทัศน์จำนวน 3 เรื่อง งานวิจัย 3 เรื่อง ยูทูบ 4 เรื่อง รวมเป็น 29 แหล่งข้อมูล

การสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ ข้าราชการ มัคคุเทศก์อาชีพ ธุรการ ครูพี่เลี้ยง ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และพนักงานบริษัท เอกชน จำนวน 38 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า

ผู้ให้ข้อมูลหลักรู้จักนิทานพื้นบ้านเรื่อง ปลาบู่ทอง แก้วหน้าม้า ไกรทอง สังข์ทอง นางสิบสอง พิณฑทอง และรู้จักตัวละครในเรื่อง นิทานพื้นบ้านปลาบู่ทอง คือ เอื้อย อ้ายแม่ปลาบู่ทอง ขนิษฐา ขนิษฐี โดยจากประทับใจในนิทานพื้นบ้านปลาบู่ทอง ได้แก่ จากเอื้อยกับแม่ปลาบู่ที่ทำน้ำแล้วรอนรำให้อาหารพร้อมกับพูดคุยกับแม่ปลาบู่ จากแม่ปลาบู่ตายแล้วกลับมาเกิดเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ

ผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นว่า นิทานปลาบู่ทองปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญู บาปบุญคุณโทษ/ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความซื่อสัตย์ และสอนไม่ให้เกิดความอิจฉาริษยาให้แก่คนไทย และรับรู้ว่าแหล่งกำเนิดของนิทานพื้นบ้านปลาบู่ทอง คือ ภาคกลางและประจวบคีรีขันธ์

ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเกิดความสุขสนุกราน เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ได้เพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ สืบสานนิทานพื้นบ้าน และมีความน่าสนใจ ทั้งนี้ควรเป็นกิจกรรมที่มีความสนุกและคิดกิจกรรมที่ตรงตามเนื้อเรื่องต้นฉบับมากที่สุด

สำหรับการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม คือ มีบุชให้แต่งตัวเหมือนตัวละครและถ่ายรูปเป็นที่ระลึก หรือแต่งคอสเพลย์ ออกบูชพร้อมจัดกิจกรรมนันทนาการโดยใช้แนวคิดปลาบู่ทอง ให้สวมบทบาทสมมติแสดงเป็นตัวละครปลาบู่ทอง เกมคำถามปลาบู่ทอง การทำขนม เช่น ขนมรูปปลาบู่ทอง ขนมไทยมีบุชสอนทำอาหารพื้นบ้าน มีการประกวดร้องเพลง ปริศนาคำทายปลาบู่ทอง กิจกรรมทำของที่ระลึก การวาดภาพจิตรกรรมนำเที่ยวคลองเพื่อถ่ายทอดวิถีชีวิตเรื่องราวในท้องเรื่องนิทานปลาบู่ทอง เดินป่า มีการแสดงตลก การละเล่นพื้นบ้านการรอนรำข้าว

สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้านให้มากขึ้น ควรจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้จดจำ การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมจะได้ลึกซึ้งกับนิทานพื้นบ้าน ต้องออกแบบ

กิจกรรมเพื่อไม่ให้นำเปื้อน และเป็นกิจกรรมที่ดี
ควรรอนุรักษ์เป็นมรดกของชาติไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2 เพื่อพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จาก วรรณกรรมพื้นบ้าน

จากการจัดสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้เข้าร่วม
เป็นนักวิชาการ มีคณาจารย์ ตัวแทนบริษัท
ท่องเที่ยว นักพัฒนาการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว
นักศึกษา จำนวน 30 คน โดยมีการจัดกิจกรรม
2 รูปแบบ ดังนี้

ผลการสัมมนา เรื่อง “บทบาทของ
วรรณกรรมพื้นบ้านต่อการจัดการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์มรดกภูมิปัญญาสู่ชุมชนอย่าง
ยั่งยืน” สรุปผลได้ ดังนี้ นิทานพื้นบ้านเป็นนิทาน
ที่พ่อแม่เล่าให้แก่อุทาหรณ์ในรูปแบบของ
นิทานก่อนนอน ซึ่งแทรกคติความเชื่อ คำสอน
ให้รู้ชั่วดี กตัญญูรู้คุณ หรือบอกเล่าภูมิปัญญา
สอดแทรกไว้ในนิทานพื้นบ้านอย่างลงตัว ในกรณี
ของนิทานพื้นบ้านปลาบู่ทองนั้นเป็นนิทานที่สอน
เรื่องกตัญญูรู้คุณ การที่ตัวละครเอกของเรื่องนั้น
สูญเสียมารดาจากโศกนาฏกรรมภายในครอบครัว
จากความอิจฉาริษยาของเมียอีกคนของเศรษฐี
ผู้เป็นสามี ส่งผลให้ตัวละครเอกที่ชื่อเอื้อย
เกิดความรู้สึกเหงาและคิดถึงมารดาที่จากไป
และทำให้ต้องหาทางผ่อนคลายความเหงา
โดยการไปคุยกับปลาบู่ที่ทำน้ำ ตันมะเขือ ตันโพธิ์
ซึ่งเอื้อยเชื่อว่าเป็นมารดาของตนกลับมาเกิด
ซึ่งมีวาทะที่ตัวอุทาหรณ์ของเรื่องนั้นก็คือเมียอีกคน
ของพ่อ และลูกของนางทั้งสองกลั่นแกล้งเอื้อย
ทั้งนี้อานิสงค์ความกตัญญูต่อมารดาทำให้
ท้ายที่สุดแล้วเอื้อยได้เป็นพระมเหสีของเจ้าชาย

ซึ่งต่อมาเป็นกษัตริย์ครองเมือง ส่งผลให้เห็นว่า
การทำดียอมได้ดีเสมอ

ผลการจัดการสนทนากลุ่ม เรื่อง “การพัฒนา
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากวรรณกรรม
พื้นบ้าน” โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยจาก
วัตถุประสงค์ที่ 1 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
หลัก แล้วให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งกลุ่มการ
สนทนา นำผลการวิจัยเพื่อไปใช้ในการออกแบบ
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยแบ่ง
ผู้เข้าร่วมอบรมออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ซึ่งสามารถ
สรุปการสนทนากลุ่มได้ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การสอนการแต่งตัวแบบ
ตัวละครในวรรณกรรมพื้นบ้านแล้วถ่ายภาพนิ่ง
การเรียนการแสดงละครเวทีวรรณกรรมพื้นบ้าน
การสร้างสินค้าของที่ระลึกเป็นกรอบรูป เช่น
รูปโบโพธิ์ รูปตันมะเขือ รูปปลาบู่ทอง เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 การสอนทำอาหารพื้นบ้าน
ที่มีวัตถุดิบมาจากมะเขือ การทำผ้าบาติกลดลาย
ตามตัวละครในวรรณกรรมพื้นบ้าน การสาน
เครื่องจักสานเป็นรูปตามตัวละครในวรรณกรรม
การสอนการจับปลาด้วยเครื่องมือท้องถิ่น
การออกแบบเกมนันทนาการ การให้ความรู้เกี่ยวกับ
มะเขือ สรรพคุณทางยาสอนการปรุงยาจาก
มะเขือ

กลุ่มที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยว 1 วัน
มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไปยังสถานที่
ท่องเที่ยวที่ย้อนรำลึกถึงวรรณกรรมพื้นบ้าน
เรื่องปลาบู่ทอง ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้การทำ
เครื่องปั้นดินเผา การปั่นจักรยานทำบุญไหว้พระ
การสอนทำอาหารที่ใช้วัตถุดิบมาจากบดละคร
ในวรรณกรรมพื้นบ้าน การสอนพายเรือตามลำน้ำ

การประดิษฐ์ของที่ระลึกที่บอกเล่าเรื่องราวในนิทานพื้นบ้านตอนที่สำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3 เพื่อจัดกิจกรรมและประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วรรณกรรมพื้นบ้าน

การทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากวรรณกรรมพื้นบ้าน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 30 คน หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากวรรณกรรมพื้นบ้านแล้ว ได้ทำแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า กิจกรรมการระบายสีเครื่องปั้นดินเผารูปปลาบู่ทอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ การผสมเครื่องต้มหม้อกเทลปลาบู่ทอง การทำอาหารจากมะเขือ และการเรียนการแต่งตัวและถ่ายภาพตามลำดับ และจัดการท่องเที่ยวตามรายการนำเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วรรณกรรมพื้นบ้านปลาบู่ทอง มีขั้นตอนในการดำเนินการบริการนักท่องเที่ยวที่สนใจ ดังขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการจัดท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่สนใจติดต่อผู้รับผิดชอบผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ได้แก่ โทรศัพท์ เว็บไซต์ เครื่องข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม เป็นต้น และการเดินทางเข้ามาพบด้วยตนเอง

นักท่องเที่ยวกรอกใบจองรายการนำเที่ยวเลือกรูปแบบรายการนำเที่ยวที่เหมาะสม ได้แก่ ก.รายการนำเที่ยวสำหรับครึ่งวัน ข.รายการนำเที่ยวสำหรับ 1 วัน และ ค.รายการนำเที่ยวสำหรับ 2 วัน 1 คืน หลังจากเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวได้แล้ว จากนั้นเปิดโอกาสให้

นักท่องเที่ยวเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ได้แก่ กิจกรรมการเรียนทำอาหาร กิจกรรมการเรียนผสมเครื่องต้มหม้อกเทลสมุนไพร กิจกรรมเรียนปั้นเซรามิกและลงสี กิจกรรมการเรียนการแสดงละครเวทีปลาบู่ทอง กิจกรรมการสร้างสินค้าของที่ระลึกเป็นกรอบรูป เช่น รูปใบโพธิ์ รูปต้นมะเขือ รูปปลาบู่ เป็นต้น กิจกรรมการทำผ้าบาติกกลดลายตามตัวละครในวรรณกรรมพื้นบ้าน กิจกรรมการสานเครื่องจักสานเป็นรูปตามตัวละครในวรรณกรรม กิจกรรมการสอนการจับปลาด้วยเครื่องมือหาปลาท้องถิ่น กิจกรรมการออกแบบเกมนันทนาการปลาบู่ทอง กิจกรรมแกะสลักมะเขือ กิจกรรมการสอนปรุงยาจากมะเขือ กิจกรรมการสอนการพายเรือตามลำน้ำ เป็นต้น จากนั้นนัดหมายวันและเวลาที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบออกใบนัดหมายให้แก่นักท่องเที่ยว

ชำระค่าบริการท่องเที่ยว ได้แก่ การชำระด้วยเงินสดกับผู้รับผิดชอบ หรือการโอนเงินทางธนาคาร เมื่อนักท่องเที่ยวชำระเงินแล้วผู้รับผิดชอบออกใบสำคัญรับเงินให้แก่นักท่องเที่ยว

ผู้รับผิดชอบทำการยืนยันการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ก่อนวันนัดหมาย ประมาณ 1 - 2 วัน

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการท่องเที่ยว

ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยน้ำดื่มหม้อกเทลสมุนไพรพื้นบ้าน

ให้นักท่องเที่ยวเลือกเรียนการแต่งตัวตามตัวละครพื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยให้ใส่ตลอดการปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

นำนักท่องเที่ยวปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามรูปแบบที่นักท่องเที่ยวได้เลือกไว้จนครบถ้วนสมบูรณ์

ขอความร่วมมือนักท่องเที่ยวให้ประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการปรับปรุงกิจกรรม

ส่งนักท่องเที่ยวกลับโดยสวัสดิภาพมอบของที่ระลึกจากชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 หลังการจัดท่องเที่ยว

3.1 ฝ่ายบัญชีและการเงิน ทำบัญชีการเงินรายรับรายจ่ายจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

3.2 วิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยว

3.3 ผู้รับผิดชอบหารือกัน เพื่อพิจารณาผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว แนวทางการปรับปรุง และวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย แนวทางการปรับปรุงการจัดการการท่องเที่ยวของตนเอง และนำไปใช้ปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยวครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ปลายทางเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นนิทานพื้นบ้านภาคกลาง (Ministry of Culture, 2012) สอดคล้องกับน้ำมนต์ อยู่อินทร์ (Yuin, 2014) ปลายทางมีพัฒนาการจากนิทานพื้นบ้านมุขปาฐะหรือใช้สวดจดบันทึกในสมุดไทยหรือใบลาน พิมพ์โดยเครื่องพิมพ์เป็นเล่มเผยแพร่เป็นการแสดงพื้นบ้านภาคกลาง คือ ละครชาตรี ละครนอก หุ่นกระบอก ลิเก เพลงทรงเครื่อง และหนังตะลุง เป็นการแสดงพื้นบ้าน ได้แก่ หมอลำ

ของภาคอีสาน และโนราของภาคใต้ และเป็นการเสนอผ่านสื่อสมัยใหม่ ได้แก่ สื่อภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ

ในการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักรู้จักนิทานพื้นบ้าน เรื่อง ปลาบู่ทอง แก้วหน้าม้า ไกรทอง สังข์ทอง นางสิบสอง พิรุณทอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญชนก นัยเจริญ (Naicharan, 2015) ที่พบว่ามียุทธกรรมที่มีนิทานพื้นบ้านจำนวน 54 เรื่อง เป็นนิทานพื้นบ้านที่คนไทยรู้จักดีมาแต่ครั้งสมัยอดีต และให้ความคิดเห็นว่านิทานปลาบู่ทองปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความกตัญญู บาปบุญคุณโทษ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความซื่อสัตย์ และสอนไม่ให้ความอิจฉาริษยาให้แก่คนไทย สอดคล้องกับกฤษฎา อยู่เย็น (Yuyen, 2003) ที่พบว่าละครปลาบู่ทองมีการปลูกฝังวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูต่อเวทิตามความขยันหมั่นเพียร ความอดทนอดกลั้น ความเป็นผู้มีสัมมาคารวะ และด้านความสามัคคี

ผู้ให้ข้อมูลหลักกับรู้ว่าแหล่งกำเนิดของนิทานพื้นบ้านปลาบู่ทอง คือ ภาคกลางและประจวบคีรีขันธ์ สอดคล้องกับ สืบพงศ์ ธรรมชาติ (Thammachat, 2016) ที่ได้ศึกษาแล้วพบว่าปลาบู่ทองเป็นหนึ่งในห้าของนิทานประโลมโลกของภาคใต้

ผู้ให้ ข้อมูลหลักต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเกิดความสนุกสนาน เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ ได้เพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ สืบสานนิทานพื้นบ้าน และมีความน่าสนใจ สอดคล้องกับน้ำมนต์ อยู่อินทร์ (Yuin, 2014) วรรณกรรมพื้นบ้านปลาบู่ทอง

ที่นำเสนอผ่านรูปแบบวรรณกรรมต่างๆ ส่งผลให้คนไทยชื่นชอบเพราะมีเนื้อเรื่องสนุกสนานชวนติดตาม อีกทั้งแทรกคติโลกธรรมไว้ด้วย นอกจากนั้นแล้ว งานวิจัยของ ดวงพร พุทธวงศ์ และทรายทอง อุ่นนันทาศ (Budhawong & Unnankart, 2013) ยังได้พบว่า นักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้นั้น พิจารณาจาก 2 ประการ คือ ประการที่ 1 ความพึงพอใจในด้านการบริหารจัดการ การอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม และการรักษาความปลอดภัย ประการที่สอง ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้ด้วยปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ศักยภาพความพร้อมของพื้นที่ การรักษาความหลากหลายของสินค้าและบริการ การบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม และการรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการในระดับจังหวัด และงานวิจัยของ รัชดา จิรัชมากุล (Jirathamakul, 2016) ที่พบว่านักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน จะมีความถี่ในการท่องเที่ยวแตกต่างกันสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ความถี่ในการท่องเที่ยวความถี่ก็ มีผลต่อความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจรวมมีความสัมพันธ์กับความถี่ต่อการท่องเที่ยวในชุมชน

ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น สอดคล้องกับ เกร็ก ริชาร์ด (Richard, 2010) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมต้องมีการบอกเล่าเรื่องราวเป็นเหมือนฉากหลังตามรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วย

2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กิจกรรม 2) ฉากหลัง ซึ่งต้องมีส่วนร่วมกัน และ ไพฑูรย์ ทองซิม และคณะ (Thongchim et al., 2013) ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องมีเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์ ร่วมกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามรอยพระพุทธรูปเจ้าหลวงในจังหวัดสงขลา เพื่อแสดงกิจกรรมศิลปะ และวัฒนธรรมการแสดงท้องถิ่น

นอกจากนั้นแล้ว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วันทนา เนาว์วัน (Naowan, 2013) ในการศึกษาบริบทชุมชนและศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนบางกระแสน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าหากเป็นชุมชนซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตก็จะสามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ ซึ่งมีกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ อาหารพื้นบ้าน งานหัตถกรรม วิถีเกษตรดั้งเดิม ชีวิตริมน้ำ การประมงพื้นบ้าน ภูมิปัญญาสิ่งปลูกสร้างบ้านทรงไทย และความกระตือรือร้นของชุมชน ทั้งนี้ต้องมีการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรืออาจมีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวแบบครึ่งวัน เต็มวัน แบบ 2 วัน 1 คืน โดยจัดให้มีการพักในชุมชนแบบหรือโฮมสเตย์

ข้อเสนอแนะ

การทดลองจัดกิจกรรมการวิจัยควรเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการนำกิจกรรม เพื่อความสนุกสนานและต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดลองวิจัยควรเลือกนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการ

เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จริง ซึ่งนักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจในการทำกิจกรรม และมีความลึกซึ้งตามรูปแบบฯ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยในวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทอื่น เพื่อเป็นการฝึกฝนความชำนาญในการวิจัยในงานรูปแบบอื่น

2. ให้ทดลองจัดกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบอื่น ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมเพื่อเด็กและครอบครัว ศิลปะการประพันธ์ กิจกรรมกลางแจ้ง วิทยาศาสตร์ ศิลปะเส้นใยและการทอผ้า ศิลปะการทำอาหาร ศิลปะการแสดง การเต้นรำ และดนตรี การเดินตามรอยและการเที่ยวชมสถานที่

REFERENCES

Boonpanyarote, S. (2016). An analysis of the dark side of selected tales figures, Ramkhamhaeng university. Journal humanities edition. Volume 1, issue 1, 175-191. (in Thai)

Budhawong, D. & Unnankart, P. (2013). The achievement of participation in community-based. tourism activities: a case study of Kad Kong Ta. Walking Street, Lampang province. Panyapiwat Journal. 5(1) July – December, 1-16. (in Thai)

Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (Public Organization). (2016). A manual of standard

basis for community-based tourism management. Retrieved June 26, 2016, from <http://www.dasta.or.th>. (in Thai)

Jirathamakul, R. (2016). The development guidelines of creative cultural community-based tourism of Ban Ka-nan Community, Thalang District, Phuket Province. Cultural Approach, 3-17. (in Thai)

Ministry of Culture. (2013). Thai cultural wisdom heritage. Retrieved July 3, 2016, from <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/folk-literature/253- tales/108----m-s> (in Thai)

Naicharan, K. (2014). An analysis of popularity reflection in Thai from folktales. Journal of humanities and social sciences Mahasarakham University. 33(6) November–December, 223-233. (in Thai)

Naowan, W. (2013). The development of community-based tourism pattern at Bangkrasun, Bang Pa-in District, Ayutthaya Province. Faculty of Management Sciences, Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. Retrieved July 3, 2016, from http://management.aru.ac.th/ctour/index.php?option=com_content&view=article&id=14&Itemid=13 (in Thai)

- Office of the National Economic and Social Development Board; NESDB. (2011). The Eleventh National Economic and Social Development Plan (2012-2016). Retrieved July 5, 2016, from [http://www.nesdb.go.th/ Default.aspx?tabid=395](http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395) (in Thai)
- Pimonsompong, C. (2005). Planning and tourism marketing development. Bangkok: Faculty of Humanities, Kasetsart University. Retrieved July 5, 2016, from <http://library.ap.tu.ac.th/dublin.php?ID=13399121568> (in Thai)
- Piyapimonsit, C. (2001). Measurement and evaluation: meaning and type. Retrieved July 10, 2016 from: <http://www.watpon.com/Elearning/mea1.htm> (in Thai)
- Richards, G. (2010). Creative tourism and local development. In Wurzburger, R. (Ed.). Creative tourism a global conversation how to provide unique creative experiences for travelers worldwide. Presented at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe. (pp. 78–90). New Mexico. USA. City of Santa Fe, Texas, USA on 28 September–2 October 2008.
- Richards, G. (2000). Cultural attractions and European Tourism. NY: Cabi Publishing. Rukkanchanant, N. & Vanichwatanavorachai, S. (2016) The learning experiences by using literature-based for enhancing social skills of early childhood”. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(2), 815 – 827. Retrieved July 5, 2016, from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/66941/54670> (in Thai)
- Srinutham, S. (2009). A study of the construction of parental-child power relations in Pla Boo Thong. Chiangmai: Chiangmai University. (in Thai)
- Thammachat, S. (2016). Ethics in the Southern literature of the folk tale story. Walailak Abode of Culture Journal. February 27. 16(1) January – June. 173-176. Retrieved July 5, 2016, from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/cjwu/article/view/95387/74513>
- Thongchim, P., Tarasuk, P. & Sakulcharnaron, N. (2013). Travel to resuscitate the historic routes retracing the King Rama V in 5 Southern Province: Songkhla Phatthalung; Nakhon Si Thammarat; Trang and Satun. Sonkla: Hatyai University. (in Thai)
- UNESCO. (2006). Towards sustainable strategies for creative tourism discussion.

Report of the planning meeting for 2008 International conference on creative tourism. Santa Fe, New Mexico, U.S.A. October 25-27, 2006

Yuin, N. (2014). The evolution of fairy tales to fantasy films in Thai Society. Faculty of Arts, Mahidol University, Thailand.

Nakornpathom: Film Archive (Public Organization). (in Thai)

Yuyen, K. (2003). An Analysis of Virtue in the Adapted Screenplay of Pla-Bu-Thong. Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University (in Thai)